

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE SERMAYE PİYASALARININ ENTEGRASYONU VE MUHASEBE UYGULAMALARININ UYUMLAŞTIRILMASI SÜRECİ: TÜRKİYE'NİN UYUMLAŞTIRMA SÜRECİNDEKİ KONUMU

Yrd. Doç. Dr. Orhan Çelik

Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi

• • •

Özet

AB içinde üye ülkelerin ekonomilerinin entegre olmasında en önemli halkalardan biri sermaye piyasalarının entegrasyonudur. AB içinde sermaye piyasalarının entegrasyonu için önemli projeler yürütülmektedir. Sermaye piyasalarının entegrasyonun başarılı olması ülkelerin muhasebe uygulamalarının birbiriyle uyumlu olmasına bağlıdır. Bu amaçla, AB Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının uyumun sağlanmasında kullanılabilceğini kabul etmiştir. AB ile tam üyelik hedefi olan ülkemiz bu eğilime dayalı olarak ulusal muhasebe uygulamalarını Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile uyumlu hale getirmektedir. Ülkemizin muhasebe uygulamalarını Uluslararası Finansal Raporlama Standartları uyumlaştırma çabaları stratejik hedefimiz açısından önemli bir adım olarak kabul edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: AB, uluslararası finansal raporlama standartları, sermaye piyasaları, uyumlaştırma, Türkiye muhasebe standartları.

Integration of Capital Markets and Harmonization Process of Accounting Applications in European Union: Position of Turkey in the Harmonization Process

Abstract

Integration of capital markets is one of the most important steps for the full economic integration of member countries in the EU. Some major projects are driven in EU for integration of capital markets. Success of the integration of capital markets in EU has based on full harmonization of member countries' accounting applications which mean accounting standards applications. AB accepted that International Financial Reporting Standards will be used for the full harmonization of member countries' accounting applications. Our country has full membership goal as a strategic goal with the EU is harmonizing its national accounting applications with International Financial Reporting Standards. It will be accepted that our country's harmonization efforts with International Financial Reporting Standards will be valuable steps for our strategic goal.

Keywords: EU, international financial reporting standards, capital markets, harmonization, Turkish accounting standards.

Avrupa Birliği'nde Sermaye Piyasalarının Entegrasyonu ve Muhasebe Uygulamalarının Uyumlaştırılması Süreci: Türkiye'nin Uyumlaştırma Sürecindeki Konumu

I. Giriş

Finans piyasalarında entegrasyon ülkeler arasında ekonomik sınırları önemli ölçüde kaldırmış ve ekonomileri birbirine daha çok bağımlı hale getirmiştir. Bu gelişme, aynı zamanda, sermaye hareketlerini hızlandırarak sermayenin kârlı yatırım alanlarına yönelmesi önündeki “teknik” engelleri azaltmıştır. Finans piyasalarının ve özellikle sermaye piyasalarının entegre olması,¹ diğer alanların yanı sıra, finansal raporlama sürecinde ortak standartların geliştirilmesi, finansal bilgilerin hem ülke içinde hem de ülkeler arasında karşılaştırılabilmesi, şeffaflığın sağlanması ve finansal raporlama standartlarının uyumlu olması zorunluluğunu ulusal ve uluslararası düzeyde gündemin ilk sıralarına yerleştirmiştir. Bu eğilim, gelişmiş ekonomilerde daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Özellikle ABD’de yaşanan, muhasebe skandalları ve bunlara dayalı iflaslar bu gelişmeyi tüm dünyada hızlandırmıştır.

Önemli bir ekonomik alan olan Avrupa Birliği [AB] içinde de benzer gelişmeler yaşanmaktadır. AB içindeki entegrasyon süreci finans piyasalarının

1 Sermaye piyasalarının entegrasyonu bir terim olarak yaygın anlamda çoklu listeleme, sınır ötesi işlemler ve yabancı firmalar tarafından sunulan yatırım hizmetleri gibi dar anlamlarda ele alınmaktadır. Sermaye piyasalarının entegrasyonu bu anlamıyla sermaye piyasalarının uluslararasılaşmasına gönderme yapmaktadır. Akademik anlamda ise “piyasaların entegrasyon”, aynı risk ve getiri profiline sahip finansal varlıkların benzer fiyatlara sahip oldukları durumu ifade etmekte kullanılmaktadır. Çalışmamızda entegrasyon kavramı, sermaye piyasalarında işbirliği sürecinden piyasaların birleşmesine kadar geniş bir yelpazeyi kapsayan anlamda kullanılmıştır.

entegrasyonu çabaları ile hız kazanmıştır. Bu gelişmeler aynı zamanda finansal raporlama uygulamalarında da uyumlaştırmanın, diğer bir ifade ile entegrasyonun, sağlanması zorunluluğunu gündeme getirmiştir. AB içinde gerçekleştirilen finansal raporlama standartlarının uyumlaştırılması sürecinde gelinen son nokta ile bu son noktanın küresel bağlamdaki konumu Türkiye'nin tam üyelik süreci ile birlikte değerlendirilmelidir. AB'ye tam üye olmak hedefi olan ülkemiz açısından muhasebe uygulamalarının AB uygulamaları ile uyumlu olması tam üyelik sürecinde yaratacağı avantajın yanı sıra, firmalarımız ve yatırımcılarımız açısından da önemli katkılar sağlayacaktır.

AB içinde yaşanan ve sermaye piyasalarının entegrasyonu ile hızlanan muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılması sürecinin tanımlanması ve Türkiye'nin bu süreçteki konumunun saptanmasının amaçlandığı çalışmamız giriş ve sonuç bölümleri hariç, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde AB'de finansal piyasaların entegrasyonu ile entegrasyonun önemli bir aşaması olan tek sermaye piyasası hedefi açıklanmıştır. İkinci bölümde tek sermaye piyasası hedefinin doğal uzantısı olan ve tek sermaye piyasası hedefine ulaşmakta kilit konumda olan AB içinde muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılması süreci tarihsel bir bakışla incelenmiştir. AB'ye tam üye olma hedefi olan ülkemiz muhasebe uygulamaları ile AB muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılması süreci ise çalışmamızda üçüncü bölümde incelenmiştir.

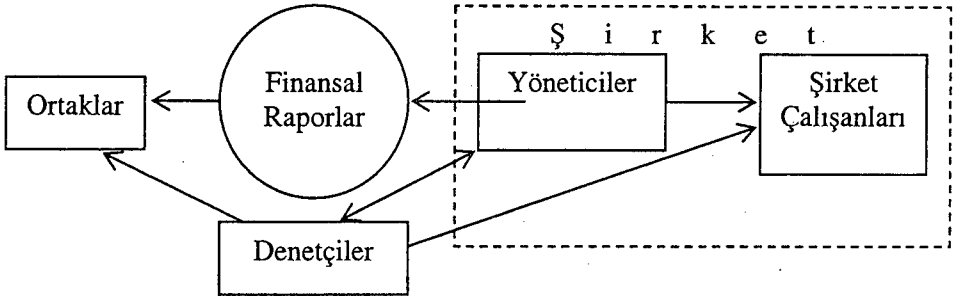
II. Muhasebe Uygulamalarının Küresel Ölçekte Uyumlaştırılmasının Dinamikleri

Küreselleşme süreci ile sermaye hareketlerine getirilmiş olan sınırlamaların kaldırılması ve finansal kurumlar ile diğer piyasa katılımcılarının çeşitli ülkelerde işlemler yapabilmesi, tarafları uluslararası anlamda borçlu ve alacaklı konuma getirmiştir. Herhangi bir tarafın yükümlülüğünü zamanında veya hiç yerine getirememesi durumunda, bu kurumlardan alacağı olan taraflar doğrudan, doğrudan etkilenen taraflarla borç alacak ilişkisi içinde bulunan taraflar da dolaylı olarak etkilenmektedir. Buna dayalı olarak uluslararası sistemde yer alan bir ülkede ortaya çıkan sorun yalnız bu ülkelerin sorunu olarak kalmamakta, diğer ülkelerde de yayılabilmektedir. Bu durum sistemde yer alan ülkelerin ilgili düzenleyici otoritelerin işbirliği zorunlu kılmaktadır. Buna dayalı olarak; finansal piyasalar, ulusal ve uluslararası düzeyde, serbestleşme ve entegrasyona doğru giderken, piyasaların düzenlenmesine ve gözetimine olan yaklaşımda değişmektedir. Düzenleme ve gözetime ilişkin yaklaşım; genel olarak, piyasaların kısıtlanması noktasından, bu piyasalarda yer alacak olan finansal kurumların daha sağlam bir kaynak yapısı üzerinde çalışmalarının sağlanması ve kamuyu aydınlatma uygulamalarının genişletilerek piyasa

katılımcılarının daha rasyonel karar vermelerinin sağlanması noktasına kaymaktadır.

Finans piyasalarında yaşanan krizler, yapısal düzenlemelerin eksikliğini ve bazı durumlarda da olmadığı gerçeğini gündeme getirmiştir. Piyasa dinamiklerinin sorunsuz işleyebilmesi için piyasadaki tüm tarafların üstlendikleri riskin düzeyini tanımlamış olmaları gerekir. Piyasalardaki düzenleyici otoriteler de temelde taraflara bu bilgilerin doğru ve zamanında ulaştırılmasını garanti etmektedir. Piyasadaki tarafların alacakları kararların etkinliği üzerinde doğrudan etkisi olan bu bilgiler önemli ölçüde muhasebe bilgisi niteliğindedir ve finansal raporlama süreci ile taraflara ulaşmaktadır. Raporlanan bu muhasebe bilgileri, piyasaların verimli çalışmasını destekleyen önemli bir unsurdur.

Küresel gelişmeler işletme faaliyetlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Bilişim teknolojisi ile bu teknolojiye dayalı olan iletişim teknolojisindeki ilerlemeler önemli ölçüde işletme faaliyetlerine etki etmektedir. Bu sayede bilgiye ulaşmanın maliyeti sıfıra yaklaşmış ve dünyanın her noktası pazar haline dönüşmüştür. Bilişim ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler, finansal raporlama sürecini ve finansal tabloların niteliği ile içeriğini de değiştirmektedir. Bu sayede, işletme faaliyetleri ile ilgili her çeşit bilginin internet ortamında sunulmasının maliyetleri ihmal edilebilecek bir düzeye gerilemiştir (BAKER/WALLAGE, 2000:173-187; ELLIOTT, 1994:106-124). Finansal raporlama maliyetlerinin sıfıra yaklaşmasının yanı sıra, finansal raporlama sisteminde bilginin akışı hızlanmıştır. Elektronik ortamda finansal ve finansal olmayan bilgiler, sürekli ve gerçek zamanlı olarak kullanıcılarına sunulabilir duruma gelmiştir (AICPA, 1994: 132). Şekil 1'de işletmelerin finansal raporlama sistemi ifade edilmiştir.

Şekil 1: Finansal Raporlama Sistemi

Kaynak: BAKER/WALLAGE, s. 179.

Finansal raporlama sisteminde bilgilerin gerçek zamanlı olarak kullanıcılarına sunulması olanağı, finansal raporlamanın durağan olmaktan çıkıp dinamik bir nitelik kazanmasına neden olmuştur (ALEXANDER, 1993: 59-80). Dinamik nitelikli finansal raporlama ile işletmeler her koşulda ve her tür işletme faaliyetine ilişkin istediği ayrıntıda bilgiyi sunabilme “gücüne” erişmektedir.

Bilişim ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler finansal raporlama sistemi ile birlikte ekonomideki diğer alanları da doğrudan etkilemiş başka birçok dinamiği de harekete geçirmiştir. Bunlardan en önemlisi finans piyasalarında ortaya çıkan entegrasyon eğilimidir. Bu anlamda finans piyasalarının entegrasyonu finansal raporlama sistemini bir yönü ile etkilerken diğer yönüyle finansal raporlama sistemindeki yeni fırsatlar finans piyasalarının özellikle sermaye piyasalarının entegrasyonunu hızlandırmakta, diğer yandan firmalar ve yatırımcılar açısından uluslararasılaşma artmaktadır. Günümüzde sermaye piyasalarındaki bu eğilimin hızı her geçen gün artmaktadır. Menkul kıymet borsalarında işlem gören yabancı firmaların sayısındaki değişim, uluslararasılaşma eğiliminin önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilmelidir. Örneğin, bugün ABD sermaye piyasalarında 1000'in üzerinde yabancı firmanın hisse senedi işlem görmektedir. Bu firmaların kuruldukları ülkeler dikkate alındığında 50'nin üzerinde ülkeye karşılık geldiği görülecektir (MUNTER, 2001: 51-54).

Tablo 1: Bazı Menkul Kıymet Borsalarındaki Şirket Sayısı

	2002			2001			Değişim 2002/2001
	Toplam	Yurtiçi	Yabancı	Toplam	Yurtiçi	Yabancı	
Amex	571	523	48	606	558	48	-5,8%
Meksiko	169	163	6	172	167	5	-1,%
NASDAQ	3 649	3 268	381	4 063	3 618	445	-10,2%
NYSE	2 366	1 894	472	2 400	1 939	461	-1,4%
Atina	314	313	1	314	313	1	0,0%
Kopenhag	201	193	8	217	208	9	-7,4%
Deutsche Börse	934	715	219	983	748	235	-5,0%
İrlanda	76	62	14	87	68	19	-12,6%
İstanbul	289	288	1	311	310	1	-7,1%

İtalya	295	288	7	294	288	6	0,3%
Londra	2 272	1 890	382	2 332	1 923	409	-2,6%
Stockholm	297	278	19	305	285	20	-2,6%
İsviçre	398	258	140	412	263	149	-3,4%
Tel-Aviv	624	622	2	649	648	1	-3,9%
Viyana	129	109	20	113	99	14	14,2%
Hong Kong	978	968	10	867	857	10	12,8%
Kore	679	679	0	688	688	0	-1,3%
Osaka	1 312	1 312	0	1 335	1 335	0	-1,7%
Shanghai	715	715	0	646	646	0	10,7%
Singapur	501	434	67	492	423	69	1,8%
Tokyo	2 153	2 119	34	2 141	2 103	38	0,6%

Kaynak: <http://www.world-exchange.org/publications/TA1402.XLS>, 15/10/2003.

Benzer olarak, menkul kıymet borsalarında işlem gören şirketlerin hisse senetlerinin piyasa değerleri incelendiğinde uluslararasılaşma eğilimi daha açık şekilde görülebilecektir. Menkul kıymet borsalarında işlem gören yurtiçi ve yabancı firmaların hisse senetlerinin değerleri incelendiğinde yıllar itibariyle yabancı firmaların hisse senetlerinin toplam içindeki payının birçok menkul kıymet borsasında artmakta olduğu görülecektir.

Tablo 2: Bazı Menkul Kıymet Borsalarında İşlem Gören Hisse Senetlerinin Toplam Değeri

(milyon \$)	2002			
	Toplam	Yurtiçi	Yabancı	Yatırım Fonu
Amex	642 181,0	NA	NA	NA
Meksiko	32 285,6	27 089,1	756,7	4 439,8
NASDAQ	7 254 594,3	7 000 343,3	251 536,9	2 714,1
NYSE	10 311 155,7	9 410 337,0	701 695,6	199 123,1
Atina	23 461,5	23 138,9	33,2	289,4
Kopenhag	53 262,2	48 654,0	1 306,8	3 301,4

Deutsche Börse	1 212 301,6	1 110 392,1	101 909,5	0,0
İrlanda	33 270,3	33 072,4	197,9	0,0
İstanbul	69 936,7	69 936,7	0,0	0,0
İtalya	634 634,6	576 460,1	57 953,9	220,6
Londra	4 001 339,9	1 881 103,1	2 104 628,0	15 608,8
Stockholm	279 943,5	220 063,1	59 880,4	0,0
İsviçre	599 749,1	584 285,6	9 754,4	5 709,0
Tel-Aviv	12 676,2	12 676,2	0,0	0,0
Viyana	6 108,9	5 917,2	191,7	0,0
Hong Kong	194 003,6	193 684,6	257,4	61,7
Kore	596 631,6	596 435,2	0,0	196,4
Osaka	124 017,4	118 132,7	0,0	5 884,7
Shanghai	211 643,9	204 916,4	0,0	6 727,4
Singapur	63 047,8	NA	NA	NA
Tokyo	1 564 243,9	1 551 127,4	518,2	12 598,2

Kaynak: <http://www.world-exchange.org/publications/TA1402.XLS>, 15/10/2003.

Sermaye piyasalarındaki entegrasyon ve uluslararasılaşma eğiliminin sonucunda; yatırımcılar, yatırım yapacakları ülkelerdeki muhasebe standartlarını daha sıkı sorgulamakta, finansal tabloların gerçek durumu yansıtır yansıtmadığından emin olmak istemektedirler. Benzer olarak, ulusal muhasebe standartlarındaki farklılıklar, özellikle uluslararası alanda faaliyet gösteren işletmeler aından büyük sorunlara neden olmakta, finansal tablo ve raporlardaki bilgilerin güvenilir şekilde kullanılmasını engellemektedir (AKDOĞAN, 2004: 11). Bu gelişme bir takım sorunları da gün ışığına çıkarmaktadır. Ulusal muhasebe standartlarındaki farklılıklar, özellikle uluslararası alanda faaliyet gösteren firmalar açısından büyük sorunlar yaratmaktadır. Finansal raporlama standartları uluslararası alanda uyumlu olmayan ülkelerde finansal bilgilerin karşılaştırılmalı analizi zorlaşmaktadır. Bu nedenle gerek sermaye piyasalarının küreselleşmesi, gerek uluslararası stratejik yatırım kararları ve sermaye hareketleri ile şirket birleşmeleri; doğru, güvenilir, karşılaştırılabilir, açık ve anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, şeffaf ve etkin finansal raporlamaya duyulan gereksinim, muhasebe uygulamalarının uluslararası ölçekte uyumlaştırılmasını zorunlu kılmaktadır.

uluslararası uyumlaştırılmasında, IASB en önemli halka olmuştur (SCHWEIKART vd., 1996: 110-118).

Küresel finansal raporlama standartlarının kısa sürede tüm ülkeler tarafından uygulanacağını beklemek aşırı iyimserlik olacaktır. Küresel finansal raporlama standartlarına ulaşmakta bir takım kilometre taşları tanımlanmıştır. Bunlardan en önemlilerinden biri, sermaye piyasaları düzenleyici kuruluşları tarafından oluşturulan Uluslararası Sermaye Piyasaları Örgütünün [International Organization of Securities Commissions, IOSCO] attığı adımlardır. IOSCO'nun uluslararası muhasebe sisteminin gelişmesinde ve ülkeler arasındaki muhasebe uygulamalarındaki farklılıkların ortadan kaldırılmasında önemli payı olmuştur ve gelecekte de bu katkıların devam edeceği beklenmektedir (CHOI, 2000: 3-7). Bu bağlamda, IASB ile yapılan anlaşmayla; uluslararası menkul kıymet ihraçlarında, işletmelerin finansal tablolarının düzenlenmesinde uygulanacak 30 adet UFRS'nin (core standards) kullanılmasını 17 Mayıs 2000 tarihinde IOSCO Başkanlar Komitesi onaylamıştır. Bu anlaşmaya dayalı olarak; ayrıca, hisse senetlerini uluslararası sermaye piyasalarında ihraç edecek firmaların UFRS'lere ek olarak, ulusal düzenlemelerini de UFRS ile uyumlaştırması beklenmektedir. Bunlara ek olarak, finansal tabloların sunulmasında veya dipnotlarında farklı uygulamaların olması durumlarında, gerekli hallerde, açıklamalara yer verilmesi istenmektedir. IOSCO'nun UFRS'leri benimsemesi, Avrupa ülkelerindeki bu konudaki çalışmaları da hızlandırmıştır. Aynı şekilde, Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu [Financial Accounting Standards Board, FASB] da IASB ile 18 Eylül 2002 tarihinde yaptığı anlaşma ile, Amerikan muhasebe standartları ile uluslararası muhasebe standartlarını yakınlaştırma taahhüdünde bulunmuştur.⁵ Her iki kurulun mevcut ve gelecekte ortaya çıkabilecek muhasebe ile ilgili sorunlara yüksek kaliteli ve birbirleriyle uyumlu çözümler üretme taahhüdünü temsil eden bu anlaşma küresel muhasebe uygulamaları açısından tarihi bir dönüm noktası niteliğindedir (KAYA, 2003: 222-238).

5 FASB ile IASB arasında 18 Eylül 2002 tarihinde ABD Norwalk / Connecticut'da gerçekleştirilen toplantı ile hem iç piyasalarda hem de sınır ötesi finansal raporlamada kullanılacak yüksek kaliteli ve birbirleriyle uyumlu muhasebe standartlarının geliştirilmesi taahhütlerini bir anlaşma ile karşılıklı olarak kabul etmişlerdir. Bu toplantıda hem FASB ve hem de IASB; mevcut finansal raporlama standartlarını mümkün olduğu ölçüde tamamen birbirleriyle uyumlu hale getirebilmek ve geleceğe ilişkin çalışma programlarını koordine edebilmek hedefleri doğrultusunda gereken çabayı gösterme konusunda anlaşmaya varmışlardır.

Muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılmasında yaşanan önemli gelişmelerden bir diğeri ise AB çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Özellikle AB'de tam entegrasyonun en önemli halkası olan finansal entegrasyon çalışmaları, muhasebe uygulamalarının hem AB ülkeleri arasında hem de uluslararası ölçekte birbiri ile uyumlu hale getirilmesini öngörülmektedir. AB içinde bu konuda önemli çalışmalar yapılmaktadır (AKDOĞAN, 2003: 33-36). AB içinde karşılaştırılabilir finansal raporlamaya ve uluslararası uygulamalara uygun muhasebe ilkelerinin belirlenmesi hedefini gerçekleştirmek için gerekli düzenlemeleri yapmak üzere komisyonlar oluşturulmuştur. AB ülkeleri arasında muhasebe uygulamalarının uyumlu olması için yayımlanmış olan yönergeler ek olarak UFRS'ler ile AB Yönergeleri arasındaki benzerlikler ve farklılıkların saptanmasına yönelik çalışmalar da yapılmıştır. Bu çalışmaların sonucunda gelinen nokta; AB'de 2005 yılından itibaren halka açık tüm şirketlerin konsolide finansal tablolarını UFRS'lere uygun şekilde hazırlamalarını ön gören düzenlemedir. Bu düzenlemenin yaklaşık olarak 7000 firmayı ve bunların bağlı ortaklıklarını, iştiraklerini ve iş ortaklıklarını etkileyeceği düşünülürse gelinen noktanın önemli bir aşama olduğu açıktır. AB muhasebe uygulamaları açısından belirleyici dinamik finansal entegrasyondur. AB finansal entegrasyon projesinin bu anlamda en önem halkası muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılmasıdır.

III. AB'de Finansal Piyasaların Entegrasyonu ve Avrupa Tek Sermaye Piyasası Hedefi

Finans piyasalarının entegrasyonu eğilimi yıllardan bu yana dünyada yaşanan bir gelişmedir. Son yıllarda yaşanan gelişmeler bu süreci tüm dünyada hızlandırmıştır. Yeni bilgi ve iletişim araçlarının yaygınlaşması, finans piyasalarında işlem maliyetlerinin düşmesine ve uluslararası sermaye hareketlerinin artmasına neden olmaktadır. Bu şekilde piyasalarda işlem hacmi artmış bu da piyasaların likiditesini artırmıştır (ZOIDO, 2003). Finans piyasalarında yaşanan gelişmeler yakınsaklaşma (convergence) ve uluslararasılaşma olarak iki kavramla açıklanabilmektedir. Yakınsaklaşma; finansal kurumlar, finansal araçlar ve hatta çeşitli ülkelerin finans piyasaları arasında rekabetin çok arttığını ve önceleri var olan ayırımın ve farklılıkların giderek ortadan kalktığı ifade etmektedir. Örneğin, bankalar, aracı kurumlar ve sigorta şirketleri önceleri çok farklı fonksiyon ve ürün çeşidine sahipken, günümüzde bu kurumların verdikleri hizmet ve faaliyet alanları birbirinin içine girmekte ve hatta aynı araçları kullanmaktadırlar. Yakınsaklaşmanın yanı sıra; finans piyasalarındaki değişimin ve gelişmenin yönünü belirleyen diğer bir önemli olgu ise uluslararasılaşmadır. Son yıllarda, finansal işlemlerin

uluslararasılaşması ve işlemlerin yirmidört saat aralıksız devam edebilmesi, yeni teknolojiler, ulusal ve uluslararası piyasaların serbestleşmesi ve yeni finansal ürünler ve bu ürünleri talep eden yatırımcıların ortaya çıkması ile olanaklı olmuştur. Yakınsaklaşma ve uluslararasılaşma eğilimleri, finansal hizmetler sektörünün daha rekabetçi hale gelmesini ve işlemlerin daha teknik ve karmaşık olmasını ifade etmektedir.

Teknolojik gelişmeler arttıkça, gelecekte teknolojik gelişmelerin piyasalar üzerindeki etkisinin bugünden daha da büyük olması beklenmektedir. Özellikle internet teknolojisi, küresel finans piyasasının gelişmesinde büyük etkiye sahiptir. Bu gelişmeler yaşanırken, finans piyasalarının birbirleriyle tam olarak entegre olmalarının önünde vergi ve diğer yasal düzenleme farklılıkları gibi engeller varlığını sürdürmektedir (BENINK, 1993: 17).

Dünyanın önemli ekonomik alanlarından biri olan AB içinde de bu gelişmeler önem taşımaktadır. Esas amacı "birlik" oluşturmak olan AB açısından eğilim daha da önem taşımaktadır (İÇKE, 2003: 334-367). Bunun yanı sıra, entegrasyonun ekonomik katkısı önemli boyutlara ulaşmaktadır. AB içinde daha ileri entegrasyonun Avrupa'nın gayrisafi yurtiçi hasılasını %7 artmasını sağlayacağı tahmin edilmektedir (CECCHINI, 1998: 15). Bu durum, politik olanın yanı sıra, tam entegrasyonun ekonomik gerekçelerinin de dikkate alınması gereğini yeniden vurgulamaktadır (LICHT, 1998: 12). Günümüzde AB içinde var olan ve sayısı giderek artan otuzbeşin üzerindeki menkul kıymet borsası dikkate alındığında entegrasyon sürecinin ne kadar önemli olduğu daha belirgin olarak görülebilecektir. Özellikle Euro'ya geçiş ile birlikte yatırım kararlarının şekillendirilmesinde, ülke odaklı analizlerin yerini giderek sektörel bakış açısına bırakması söz konusu olmaktadır. Bir diğer nokta ise, AB'deki menkul kıymet piyasalarındaki bölünmüşlüğüünün takas ve saklama hizmetlerine de aynı şekilde yansımadır. Euro alanında 12 ayrı işlem sisteminin bulunması, 21 ayrı takas ve saklama kurumunun faaliyet göstermesi önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, AB'nin birçok bölgesinde sınır ötesi takas işlemleri için ortalama olarak 5 aracı kurumun devreye girmesi gerekirken, bu sayı AB içinde ulusal sınırlar dışına taşındığında 11'e kadar çıkabilmektedir. Takas ve saklama açısından AB'de önemli bir uyum gereksinimi bulunmaktadır. Bunun bir sonucu olarak, AB içinde sınır ötesi finansal işlemlerin ABD'ye oranla on kat daha pahalıya mal olması önemli bir dezavantaj yaratmaktadır (İÇKE, 2003: 334-367).

AB'de menkul kıymet borsalarının entegre edilmesi amacıyla önemli projeler geliştirilmiş ve önemli adımlar atılmıştır. Bu tür entegrasyon çabalarının en önemli yanı dünyadaki tüm sermaye piyasalarının entegrasyonu için bir büyük laboratuvar niteliği taşımasıdır (LICHT, 1998: 12). Bu anlamda AB'de entegrasyon süreci, diğer bölgesel birlikler ve doğal olarak tüm dünyada

finans piyasalarının özellikle sermaye piyasalarının entegrasyonu süreci için bir kıyaslama (benchmark) olanağı sağlayacak olmasıdır.

Finans piyasalarının entegrasyonu AB'de bir süreç olarak gelişmektedir. Bu sürecin nihai aşaması "Avrupa Tek Finans Piyasası" aşamasıdır. Avrupa tek finans piyasası, AB'ye üye ülkelerin yerel piyasalarının bütünleşmesi ve birleşmesi ile oluşan, piyasalarda AB'nin ortak kurallarını oluşturmaya yönelik yönergelerin düzenleyici olduğu, üye ülkelerin finansal piyasaları arasında sermaye dolaşımının tamamen serbest olduğu ve üye ülkelerin finansal kurumlarının her ülkede serbestçe ürün ve hizmet sunma hakkına sahip oldukları piyasa olarak tanımlanabilir (GÜRSELER vd., 1997: 16).

Avrupa tek finans piyasasının oluşturulması amacıyla AB içinde uzun soluklu çalışmalar yapılmaktadır. AB içinde sistematik çalışmaların 1998 yılından itibaren hız kazandığı görülmektedir. AB Komisyonu, Haziran 1998'deki Cardiff Zirvesinde alınan kararlar doğrultusunda oluşturulması arzulan finans piyasalarının entegrasyonu için hangi hedeflerin ve araçların gerekli olduğunu açıklamıştır. Bu gelişmeye paralel olarak Mart 2000'de yapılan Lizbon Zirvesini de AB'nin 2010 yılına kadar dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi temelli ekonomik bölgesi haline gelmesi stratejik hedefi ortaya konularak, "Finansal Hizmetler Eylem Planı [Financial Services Action Plan, FSAP]'nın öngördüğü düzenlemelerin yapılarak 2005 yılı sonuna kadar özellikle Euro'ya geçilmesine rağmen AB ve Euro alanında finans piyasalarındaki bölünmüşlüğü ortadan kaldırılması hedeflenmektedir. AB içinde büyük ölçüde tek paraya geçilmesi Euro alanı içinde döviz kuru riskini sıfırlamış ve kısmen olsa da yatırımcıların sınır ötesi finansal araçlara olan ilgisinin artmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda AB finans piyasalarının gösterdiği bölünmüşlükten kaynaklanan maliyetler giderek daha fazla önem taşımaya başlamıştır (İÇKE, 2003: 367). Bu açıdan AB finans piyasalarının entegrasyonu sürecinin hızlandırılması söz konusu olmuştur.

Finans piyasalarının entegrasyonunun AB'de tek sermaye piyasasına ulaşılması anlamına gelir. Para ve sermayenin üye ülke vatandaşlarınca hiçbir engellemeye tabi olmadan dolaşımının yanı sıra, finans sektöründeki aracı ve kurumların serbestçe finansal işletme kurabilmelerini ve hizmetlerini yerine getirmelerini mümkün kılan "Avrupa Tek Sermaye Piyasası"nın oluşturulması ile;

- işletmelerin rekabet gücünü, finans ve sigorta alanlarında sağlanan hizmetlerin geliştirilmesi ve etkinleştirilmesi yoluyla güçlendirilmesi,
- daha etkin bir pazar oluşturulmasıyla üye ülkeler arasındaki tasarrufların optimal kullanımının sağlanması,

- Avrupa'nın Japonya ve Amerikan pazarlarına karşı gücünü koruyabilecek bir finansal ortam oluşturulması,
- Hem mal hem de hizmetleri, özellikle de finansal hizmetleri içeren büyük bir pazar oluşturulması

mümkün hale gelecektir.

AB sermaye piyasalarının entegrasyonunda iki temel ilişkili alan bulunmaktadır. Bunlardan birincisi para birliğinin yaratılması diğer ise birlik içinde her bir üye ülke sermaye piyasalarını düzenleme yetkilerini devrettikleri "AB Sermaye Piyasası Kurulu"nun kurulmasıdır (TRACHTMAN, 1992). Avrupa Para Birliği hiçbir zaman Avrupa'nın açmazları için optimum çözüm olarak görülmemelidir (TURAN, 2003: 87-107). Buna dayalı olarak, AB ülkeleri sermaye piyasalarının entegrasyonunda dünyanın diğer bölgelerinden daha fazla yol almışlardır.

Sermaye piyasaları açısından diğer olumlu bir adım ise, yeni bir Avrupa Hisse Senedi Endeksi'nin oluşturulmasıdır. Bu endeks sayesinde, AB borsalarının performanslarının ölçülmesi kolaylaşmakta ve AB genelinde çeşitlendirilmiş hisse senedi yatırımlarının belirgin şekilde artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Yapılan çalışmalar, birliğin bütün organlarınca ele alınmakla beraber, somut projelere ihtiyaç duyuldukça bu projeleri tasarlayacak ve gerçekleştirecek özel kurumların tesis edilmesi yoluna gidilmiştir. Avrupa Borsalar Federasyonu [Federation of European Stock Exchange, FESE] bu kurumların önde gelenidir.

Avrupa Borsalar Federasyonu, Avrupa borsalarının hem bireysel hem de ortak etkinliklerini geliştirme yolları araştırarak ortak yararlarını temsil etmektedir. Federasyon birincil ve ikincil piyasalar, ticaret, takas, ödeme alanlarında işbirliğini destekleyerek Avrupa borsalarının daha etkin çalışmasını sağlamaktadır. Uluslararası alanda ise uluslararası sermaye piyasalarının eşit düzeye getirilmesi ortak amacında birleşen organizasyonların birbirleriyle bağlantı kurmalarını ve işbirliği yapmalarını teşvik etmektedir. Avrupa Borsalar Federasyonunun 1990 yılının Ekim ayında sunduğu öneri ile EUROLIST olarak adlandırılan bir proje geliştirilmiştir. Proje, üye ülke borsalarında işlem gören uluslararası niteliklere sahip menkul kıymetlerin ortak bir listeye kabulünü ve kote edilmesini öngörmektedir. Yatırım kuruluşlarının ve profesyonel fon yöneticilerinin dikkatlerini çekeceği tahmin edilen EUROLIST, gerçekte bir piyasa değildir. Bu aşamada ulusal borsalar faaliyetlerine aynen devam edeceklerdir. EUROLIST, önemli şirketlere hisse senetlerini Avrupa boyutunda sergileme avantajının yanı sıra bunlar arasında bir karşılaştırma kolaylığı sağlama ve söz konusu şirketlerden gelen bilgilerin bir şekilde iletilmesini garanti etme imkanlarını sunmaktadır.

AB içinde her ne kadar önemli ölçüde tek para birimine geçilmiş olsa da sermaye piyasalarının tam olarak entegrasyonunda önemli engeller varlığını sürdürmektedir. Bu engeller sermaye piyasalarının entegrasyonu sürecini yavaşlatmaktadır. AB menkul kıymet borsalarının ABD'de olduğu gibi, tam entegre olabilmelerinin güçlüğü gerek ülke sayısı ve gerekse borsa sayısının çokluğu göz önüne alındığında kolaylıkla ifade edilebilir. Aynı zamanda, yatırımcıların ve aracı kuruluşların henüz ulusal nitelikte kalması, AB piyasalarının bir özelliği olarak bütünleşmeyi zorlaştırmaktadır (TEZCANLI/ERDOĞAN, 1996: 134). Bu durum, piyasa katılımcılarının halen daha küçük işlem pazarlarını ve bunların sunduğu ürün yelpazesini tercih etmelerinden kaynaklanmaktadır. Diğer yandan, hisse senetlerinin halka arz edilmesi sürecine ve yapısına ilişkin ulusal düzenlemelerdeki farklılıklar AB çapında hisse senedi ihracını zorlaştırmaktadır. Üye ülkelerin hukuk, denetim ve vergi düzenlemelerindeki farklılıklara ek olarak yurtdışı borsalarda göreceli olarak bilgi toplama maliyetinin daha yüksek olması ve ulusal takas ve saklama sistemlerinin yan yana varlığını sürdürmesi bu piyasaların entegre olması önünde önemli engeller olarak kabul edilmelidir (MCARDLE, 2003: 7). Bunlara ek olarak, üye ülkelerin muhasebe uygulamalarında görülen farklılıklar da kurumsal yatırımcıların birlik içindeki bazı ülkelerde yatırım yapmalarında caydırıcı bir rol oynamaktadır. Muhasebenin ölçme ve değerlendirme kuralları ile açıklama gereklerinin ülkeden ülkeye farklılık göstermesi, şirketler arasında sınır ötesi karşılaştırmaların başarılı şekilde yapılamamasına neden olmaktadır.

AB finans piyasalarının ve özellikle sermaye piyasalarının entegrasyonu sürecinde, yaşanan sorunların aşılmasında muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılması önemli bir adım olacaktır (HORA/TONDKAR, 1997: 171-190). Muhasebe uygulamalarındaki farklılıklar sermaye piyasası katılımcılarının kararlarını doğrudan etkilemektedir. Sermaye piyasalarında yatırımcıları yatırım kararlarının muhasebe bilgilerinin niteliği ve çeşitliliği ile doğrudan etkilenmekte olması, muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılması gereğini ortaya çıkarmaktadır (CHOI/LEVICH, 1991: 73-82). Bu anlamda uluslararası finansal raporlamaya ilgi yeni değildir. Yeni olan uluslararası listelenmiş firmalar ve bunların düzenlenmesinde yaşanan sorunlardır. Bu durum, küresel sermaye piyasalarının doğmasına neden olmaktadır (CHOI, 2000: 3-7). AB ülkelerinde farklı muhasebe uygulamalarının olması, muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılması amacı ile geliştirilmiş olan AB Direktiflerinin sorunu tam olarak ortadan kaldıramamış olması, muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılmasında başka çözüm yollarının ortaya konulmasını zorunlu hale getirmektedir. AB içinde muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılması amacıyla son yıllarda atılan adımlar bu açıdan değerlendirilmelidir.

IV. AB'de Muhasebe Uygulamalarının Uyumlaştırma Çabaları

AB'nin oluşturulma sürecinde üye ülkelerin tam olarak entegrasyonu gerekmektedir. Bu amaçla üye ülkelerde düzenlemelerin uyumlaştırılması çalışmaları yapılmıştır. Böylece bir üye ülkedeki düzenlemelerin bir başka üye ülkedeki düzenlemelerden daha az bağlayıcı olması sorunu olarak ifade edilebilecek "delaware etkisi" ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır (NORDEMANN, 1992: 87). Muhasebe uygulamaları, içinde bulunduğu çevre tarafından şekillendirilir. Ülkelerin farklı tarihleri, değerleri ve siyasi sistemleri olduğu gibi muhasebe gelişim modelleri de birbirinden farklıdır. Bu modelleri belirleyen değişkenler ise; işletmeler ile sermaye sağlayanlar arasındaki ilişkiler, diğer ülkelerle politik ve ekonomik bağlar, yasal yapı, işletmelerin büyüklükleri ve karmaşıklığı, finansal çevrenin gelişmişlik düzeyi ile ülkenin genel eğitim seviyesidir (MUELLER vd., 1994).

AB içinde muhasebe alanındaki uyumlaştırma çalışmaları direktifler aracılığı ile yasallaştırılmıştır (HULLE, 1996: 49; YILMAZ, 2001: 204). AB ülkelerinde, muhasebe uygulamaları ve finansal raporlama (finansal kurumlar hariç) temelde, dördüncü ve yedinci yönerge hükümlerine göre yapılmaktadır. Banka ve sigorta şirketleri için ayrıca yayımlanmış muhasebe yönergeleri de bulunmaktadır. Bu anlamda AB içinde, muhasebe ve finansal raporlama uygulamalarının üye ülkelerde uyumlaştırılması için çok sayıda yönerge yayımlanmıştır. Yayımlanmış yönergeler şu şekilde ifade edilebilir:

- Hesapların yayınlanması hakkında birinci direktif (1986)
- Şirketlerin yıllık finansal tabloları hakkında dördüncü direktif (1978)
- Konsolide finansal tablolar hakkında yedinci direktif (1983)
- Bağımsız finansal denetim hakkında sekizinci direktif (1984)
- Kredi kuruluşlarının yıllık ve konsolide edilmiş hesapları hakkında banka hesapları direktifi (1986)
- Şube hesapları hakkında onbirinci direktif (1986)
- Dördüncü ve yedinci direktiflerin kapsam ve uygulamalarında değişiklik yapılması hakkında SME/GmbH&Co KG direktifi (1990)
- Sigorta şirketlerinin yıllık ve konsolide edilmiş hesapları hakkında sigorta hesapları direktifi (1991)

Belirtilen bu direktifler içerisinde dördüncü, yedinci ve sekizinci direktifler Avrupa Birliği içerisinde muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılmasında birer kilometre taşı niteliğindedir.

Bu direktiflerin hazırlanmasında Avrupa Muhasebeciler Federasyonunun da [Federation des Experts Comptables Europeens, FEE] önemli katkıları olmuştur. AB muhasebe direktifleri, AB içinde muhasebe standartlarının oluşturulmasında başarılı olmuş; finansal tabloların karşılaştırılabilirliğini sağlamış; sınır ötesi yatırımlarda koşulları iyileştirilmiş ve AB içinde menkul kıymet borsalarında işlem görmeleri için finansal tabloların karşılıklı tanınması zeminini hazırlamıştır. Bu başarılarına karşın, direktifler finansal tablo kullanıcılarının, hazırlayıcılarının ve standartları oluşturanların karşılaştıkları sorunlara yanıt veremez duruma gelmiştir (KAYA, 2003: 230). Buna dayalı olarak; dördüncü ve yedinci direktiflerin hazırlanmasından bu yana uzun süre geçmesine karşın muhasebe politikaları açısından büyük farklılıkların devam ettiği görülmektedir. Direktiflerin bağlayıcı karakterleri, sunulan çok sayıda seçme hakları ile zayıflamış olduğu da ifade edilmektedir. Bu anlamda uygulanan muhasebe standartları açısından, AB üyesi iki ülke olan İngiltere ve Almanya arasındaki farklılık, İngiltere ve ABD arasındaki farklılıktan çok daha fazladır (ÖZKÖK, 2000: 93). Avrupa Komisyonu, AB içerisinde adil ve etkili rekabetin sağlanması amacına katkı sağlamak üzere, muhasebenin uluslararası uyumuna büyük önem vermektedir. Avrupa Komisyonu Kasım 1995'te "Muhasebe Harmonizasyonu: Uluslararası Harmonizasyona Karşı Yeni Bir Strateji" olarak isimlendirilen resmi bir politika belirlemiştir.

Bu arada IASB ile IOSCO arasında yapılan çalışmalar 1999 yılında sonuçlanmıştır. Bu iki örgüt arasında yapılan çalışmalar uluslararası sermaye piyasasında geçerli olan uluslararası muhasebe standartlarının geliştirilmesinde önemli gelişmeler kaydetmişler ve ardından IOSCO Teknik Komitesi bu standartların tüm sermaye piyasalarında kullanılmasını önermiştir. (YALKIN, 1996: 29). Bu gelişmelere paralel olarak AB, Yönerge'lerin düzeltilmesi yerine; Avrupa Birliği'ndeki mevcut durumu, IASB ile IOSCO tarafından gerçekleştirilen ve muhasebe standartlarının uluslararası uyumunun sağlanmasına yönelik çalışmalarla birleştirmek üzere bu çalışmalara katılmaktadır. Bu amaçla Avrupa Komisyonu, Mayıs 1999'da beş yıllık bir döneme yayılan ve "Finansal Hizmetler İçin Tek Pazar" adı altında bir hareket planı hazırlamıştır. Bu planda; karşılaştırılabilir, şeffaf ve güvenilir finansal bilgiler, etkin ve entegre bir sermaye piyasası için en temel gerek olduğunu ifade edilerek, karşılaştırılabilmenin sağlanamamasının, belirsizlikler nedeniyle sınır ötesi yatırımları engelleyeceği gerçeği ortaya konulmuştur. Planda en acil gereksinimin, aynı finansal raporlama ilkelerine göre hazırlanmış finansal tablolar olduğu saptanmıştır.

Şirketlerin sermaye arttırmaları, finansal kaynak aramaları, gerek AB içinde gerekse AB sınırları dışındaki uluslararası finansal pazarlarda devam etmektedir. Bu bağlamda, uluslararası kabul gören uygulamaların AB içerisinde

kullanılması gereği açıktır. Planda, uluslararası muhasebe standartları, uluslararası pazarlarda kaynak sağlamak için şirketlerin gereksinim duydukları ortak finansal raporlama ilkelerini sağlayan en uygun araç olarak görülmektedir.

Planda ifade edilen gerekçelerle, Avrupa Komisyonu'nun Şubat 2001'de yaptığı düzenleme ile, Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu [European Financial Reporting Advisory Group, EFRAG] adı altında bir özel sektör girişiminin de bir muhasebe teknik komitesi olarak görev yapması öngörülmüştür. Bu komitenin, UFRS'lerin Avrupa Birliği'nde kullanımı ile ilgili teknik uzmanlık sağlaması düşünülmüştür (GÜRDAL, 2003: 149-154). Komite aynı zamanda UFRS'lerin hazırlanmasında aktif olarak yer alacak ve AB içinde, standartlarla ilgili eşgüdümü sağlayacaktır. Çalışmalar sununda, EFRAG'ın ilgili Avrupa örgütlerinden bağımsız olarak faaliyet göstermesi de öngörülmüştür. EFRAG; finansal raporlama ve muhasebe mesleği, menkul kıymet borsaları, finansal analiz uzmanları ve konuyla yakından ilgili en önemli özel sektör grubudur. Bu özelliğiyle de Avrupa Birliği'nde kullanılacak uluslararası muhasebe standartlarının şekillendirilmesinde aktif bir rol oynaması beklenmektedir (GÜRDAL, 2003: 144-154).

EFRAG, iki alt birimden oluşmaktadır. Bunlardan birincisi çalışma konularında deneyimli ve nitelikli elemanlardan oluşan bir Teknik Uzman Grubu diğer ise EFRAG'ın yasallığını ve güvenilirliğini gösterecek, tüm Avrupa'nın temsil edilmesini ve konuya ilgisini garanti altına alacak bir Avrupa Örgütleri Danışma Kurulu'dur. Yapılan düzenlemelere göre; Teknik Uzman Grubu'nun dört temel fonksiyonu bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde ifade edilebilir:

- IASB'nin çalışmalarına aktif olarak katılmak
- UFRS'leri ve yorumları ile Avrupa Birliği Muhasebe Yönergeleri arasında uyumsuzluklar bulunması durumunda Yönergeler'de uygun değişikliklerin yapılması için önerilerde bulunmak
- UFRS'lerin ve yorumlarının Avrupa Birliği'nde uygulanmasına onay vermek veya reddetmek, bu konularda Avrupa Komisyonu'na önerilerde bulunmak
- UFRS'lerin ve yorumlarının uygulanmasında rehberlik yapmak, Avrupa Birliği içerisinde uluslararası muhasebe standartları ile ilgili taraflar arasında eşgüdümü sağlamak

Teknik Uzman Grubu içerisinde Avrupa Komisyonu ve Avrupa Menkul Kıymet Yasal Düzenleyicileri Forumu [Forum of European Securities Regulators, FESCO] birer gözlemci bulunduracaklardır.

Avrupa Birliği tarafından yapılan bu düzenleme, Haziran 2000'de başlanan ve AB içinde finansal raporlama ile ilgili olarak öngörülen köklü değişikliklerin bir parçası olmuştur. EFRAG, 41 adet UFRS ile bunlarla ilişkili 33 adet Sürekli Yorumlar Komitesi (Standing Interpretations Committee, SIC) yorumunu incelemiştir. Bu incelemelerde, standartların AB firmaları tarafından uygulanmasına ilişkin deneyimler ve tartışmalar esas alınmıştır. Aynı zamanda, EFRAG; standart geliştirici örgütler ve piyasa katılımcılarının da görüşlerini de alarak, mevcut standartların Avrupa Parlamentosu Yönetmeliği'nin ve Konsey'in ilgili düzenlemelerinin gerektirdiği nitelikleri karşıladığı görüşüne varmıştır ve UFRS'lerin "bir bütün halinde" onaylanmasını önermiştir.

Bu öneri, ilgili taraflar tarafından benimsenerek Avrupa Parlamentosunda kabul edilmiştir. Avrupa Parlamentosunun 19 Temmuz 2002 tarih ve 1606/2002 sayılı kararı, 11 Eylül 2002 tarihinde yayımlanmıştır. Bu karar ile AB üyesi ülkelerin tabi olacağı yeni düzenleme uyarınca en geç 2005 yılından başlamak üzere, bankalar ve sigorta şirketleri de dahil olmak üzere, borsaya kayıtlı tüm şirketler 2005 yılından itibaren konsolide hesaplarını UFRS ile uyumlu olarak hazırlamak zorundadırlar. Üye ülkeler, bu düzenlemeleri tüm şirketlere genişletmekte serbest bırakılmıştır. Bu uygulama; 32 ve 39 numaralı IAS ile bunların yorumları olan 5, 16 ve 17 numaralı SIC'ler dışındaki tüm standartları ve yorumları kapsamaktadır. İstisna olan bu iki standart ve yorumları finansal araçlarla ilgilidir. Bunların kapsam dışında tutulma nedeni ise; IASB'ın, Avrupa'daki muhasebe uzmanlarıyla birlikte bu standartların revize edilmesi için halen yoğun bir şekilde çalışmasıdır. AB ülkelerinde kabul edilen UFRS'lerin uygulanmadığı yerlerde dördüncü ve yedinci yönergeler geçerliliğini korumaya devam edecektir.

Bu çerçevede, AB kuralları altında politik düzeyde faaliyet gösterecek olan bir Muhasebe Düzenleme Komitesi kurulması da öngörülmüştür. Komite, Avrupa Komisyonu'nun başkanlığında ve üye ülkelerin temsilcilerinden oluşmaktadır. Komite, Uluslararası Muhasebe Standartları'nın AB için uygun olup olmadığını onaylamaktadır. Böylece 2005 yılından itibaren entegre olmuş bir sermaye piyasası hedefine daha fazla yaklaşmış, rekabet ve şeffaflık geliştirilmiş, sermayenin daha kolay bir şekilde dolaşması sağlanmış olacaktır. AB içinde UFRS'lerin uygulanmasını yaygınlaştırmak ve kolaylaştırmak amacıyla standartların üye ülkelerin dillerinde de yayınlanması söz konusu olacaktır.

Gelişmiş finansal raporlamanın yatırımcının korunması açısından önemli olduğu gerçeğinden hareketle Avrupa Komisyonu, hazırlanacak yeni yapının ve muhasebe standartlarının uygulanmasını zorlayacak denetim sisteminin oluşturulmasına da çalışmaktadır. Bununla birlikte; sadece ulusal denetim standartlarının esas alınmasıyla hazırlanan denetim raporlarının, bu

uygulamanın getireceği yararları önemli ölçüde azaltacağı görüşü ortaya çıkmıştır. Bu konuda FEE tarafından Avrupa'daki denetim standartlarının geleceği ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır. FEE tarafından yayımlanan AB'de Uluslararası Denetim Standartları Taslağı adındaki tartışma metni, bu konudaki ilk ve en önemli çalışma konumundadır. Metinde; üye ülkelerin muhasebe uygulamalarında uyumun sağlanmasına yönelik görüşleri yer almaktadır. Nitekim üye ülkelerin ulusal denetim standartları arasındaki farklılıklar nedeniyle; denetim raporlarından yararlananlar, raporlarda verilen güvencelerin derecesini anlamak için ek kaynaklar harcamaktadırlar. Bu durum, iş yapma maliyetlerini yükseltmektedir. Denetlenmiş finansal tablolardaki güvenilirliğin yükseltilmesiyle birlikte ülkeler arasındaki nakit akışlarının ve tüm sektörlerdeki mal ve hizmet ticaretinin artmasını sağlayacaktır. Denetim kalitesinin artırılmasını sağlayan bu taslak, Avrupa sermaye piyasalarının birleştirilmesi ve bu piyasalarda kayıtlı tüm şirketlerin 2005 yılı sonuna kadar Uluslararası Muhasebe Standartları'nı kullanmaya başlamaları hedeflerine ulaşılmasına da destek olmaktadır.

AB içinde muhasebe uygulamalarına yönelik yapılan düzenlemeler, aynı zamanda, yönergelerin mevcut kapsamda uygulanmaya devam edip etmeyeceği konusunu da gündeme getirmektedir. UFRS'leri kullanan firmalar için muhasebe yönergelerine uygunluk zorunlu olmaya devam edecekse bu yönergelerin değiştirilmesi diğer bir deyişle, UFRS'ye yakınlaştırılması gerekecektir. UFRS'leri kullanan şirketler muhasebe yönergelerinin kapsamından çıkarılsa bile, en azından ulusal muhasebe standartlarının UFRS'ye yakınlaştırılması için bu yönergelerin yeniden gözden geçirilerek yenileştirilmesi gereksinimi ortaya çıkmaktadır (AKDOĞAN, 2003: 32-33). Borsaya kayıtlı şirketlerin 2005 yılından başlayarak uluslararası muhasebe standartlarının konsolide tablolarında kullanılması, bu şirketler için AB'nin muhasebe kurallarının temel olma özelliğini ortadan kaldırmayacaktır. Borsaya kayıtlı şirketlerin UFRS'yi uygulama koşulu dördüncü ve yedinci yönergelerinin koşullarına ek olacaktır. Yönergelerin, AB içindeki tüm limited şirketler için temel bir karşılaştırılabilir olanağını devam ettirmek için uygulamada kalması ancak UFRS'ler ile uyumlaştırılması beklenmektedir. Bu amaçla standartların uyumlaştırılmasına da katkı yapacak "Muhasebe Düzenleme Komitesi" yasal olarak kurulmuş bulunmaktadır. Uluslararası muhasebe standartlarının oluşturulmasına da katkı verecek bu komite yayımlanan uluslararası muhasebe standardını AB ülkeleri için uyumlaştırdıktan sonra yayımlayacak ve bütün üye ülkeler bunu kullanacaklardır. Bu aynı zamanda, UFRS'yi kullanmayan şirketlerin muhasebe yönergelerinin asgari koşullarından UFRS gibi daha karmaşık finansal raporlama sistemlerine geçmelerine de yardımcı olacaktır.

AB Muhasebe yönergelerinin UFRS'ye yakınlaştırılması çalışmalarında, stratejik konuların yanı sıra, teknik sorunlar da bulunmaktadır. Stratejik konulara örnek olarak şirketler hukukunun yapısında değişiklik yapılmasına gerek kalmadan yönergelerin değiştirilmesinin nasıl başarılabilceği sorunu verilebilir. Dördüncü yönerge uyarınca, bireysel finansal tabloların hem bir yasal işlevi hem de bilgilendirme işlevi bulunmaktadır. UFRS uyarınca genel amaçlı finansal tabloların amacı ise işletmenin finansal durumu, faaliyet sonuçları ve nakit akışı hakkında bilgi vererek bu bilgilerin tüm finansal tablo kullanıcılarına sunulmasıdır. Bu durum, Yedinci Yönerge uyarınca yapılan konsolide finansal tablolara için de geçerlidir. Bireysel finansal tabloların yasal işleviyle bilgilendirme işlevinin bir araya gelmesi, muhasebe yönergelerinin yenilenmesi konusunda çözülmesi gereken sorunların odak noktasını oluşturmaktadır.

Muhasebe yönergeleri ile UFRS arasında var olan teknik sorunlar ise çok çeşitlidir. Özellikle muhasebe yönergelerinin tarihi maliyet ilkesine dayanmış olması buna karşın UFRS'nin gerçeğe uygun değerle değerlendirme ilkelerini birçok standartta benimsemiş olması farklılıkları artırmaktadır. Aynı şekilde, muhasebe yönergelerindeki ihtiyatlılık ve gerçekleştirme ilkelerine sıkı bağlılık bu farklılıkların dayanağını oluşturmaktadır. UFRS uyarınca ihtiyatlılık ilkesi, finansal tabloların güvenilirliğini tanımlayan niteliksel özelliklerden biridir. Aslına uygun sunum, şekilden ziyade özün önceliğinin önemi, tarafsızlık ve tamlık da aynı düzeyde güvenilirlik için aranan niteliksel özelliklerdir. Bu nedenle, UFRS'ye göre ihtiyatlılık, belirsizlik koşulları altında zorunlu olan tahminlerin yapılmasında uygulanan yaklaşıma yeterli dikkatin gösterilmesi işlemidir. Buna göre işletmelerin varlıkları ve gelirleri abartılmamalı ya da giderler az gösterilmemelidir. Dördüncü yönergenin 31. maddesindeki gerçekleştirme ilkesine göre; sadece bilanço tarihinde "elde edilmiş karlar" sonuç hesaplarına dahil edilebilir. Buna karşın, UFRS'de değerlemeden doğan farklar da sonuç hesaplarına dahil edilir. Burada tartışılan durum, bir gelirin ne zaman gösterileceğidir.

Finansal tabloların şirketler hukukundaki rolü ve önemi nedeniyle ve muhasebe bilgilendirmesinin inandırıcılığı üzerindeki risk dolayısıyla, yorum farklılıkları ancak AB çapında kabul edilebilecek tek bir kavramsal muhasebe çerçevesi yoluyla çözülebilecektir. AB içinde yakınlaştırma amacıyla çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Yapılan bu çalışmalar şu noktalarda yoğunlaşmaktadır:

- UFRS'yi uygulayan firmaların kapsam dışı bırakılması ve farklı bir rejime geçilmesi

- AB muhasebe yönergelerinin daha üst düzey bir düzenleme olarak kullanılması
- Ulusal genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin UFRS'ye yakınlaştırılması için değişiklik yapılması
- Muhasebe yönergelerinin UFRS'nin tam yakınlaştırılması

Uluslararası Muhasebe Standartları'nın Avrupa'da uygulanmasına yönelik son düzenleme Mayıs 2001'de yapılmıştır. Avrupa Parlamentosu, şirketlerin IAS 39: Finansal Araçlar: Tahakkuku ve Değerlemesi Standardı'nı uygulamalarına izin verecek şekilde Avrupa Birliği Yönergeleri'nde değişiklikler yapılmasını onaylamıştır. Muhasebe Yönergeleri'ne yönelik olarak önerilen düzenlemeler, UFRS'yi uygulamayan üye ülkelerin benzer ve yüksek kaliteli finansal raporlama yapmalarını, risklerin ve belirsizliklerin açıklanmasının geliştirilmesini, ve denetim raporlarının uyum ve tutarlılığının artırılmasını sağlayacaktır. Yönerge teklifi; UFRS'lerin uygulanmadığı yerlerde, bu yönergenin tamamladığı dördüncü ve yedinci yönergelerinin AB muhasebe gereklerini karşılamayı sürdüreceğini de belirtmektedir. Bu nedenle yönergeler, Avrupa'daki yaklaşık beş milyon şirket için uygulamada kalmaya devam edecektir.

V. Türkiye'nin Muhasebe Uygulamalarını Uyumlaştırma Çabaları

AB ülkelerinin muhasebe uygulamalarının birbirleri ile uyumlu olmasının tam entegrasyon için son derece önemli olduğu açıktır. Özellikle AB'nin Mayıs 2004 tarihindeki son genişlemesi sonucunda üye sayısının yirmibeşe yükselmesi bu sürecinin önemini bir kat daha artırmıştır. Bu süreç içinde tüm üyeler için ortak muhasebe uygulamalarının geliştirilmesi UFRS'lerin tüm üye ülkelerde tam olarak uygulanmasına bağlı olacaktır. UFRS'lerin bilgilendirmeye yönelik olması bir başka deyişle piyasalardaki yatırımcıların bilgi gereksinimlerini tam ve gerçeğe uygun bir şekilde sağlamaya yönelik olması standartların sermaye piyasası yönelimli olması anlamına gelmektedir. Bu yaklaşımın kısa vadede vergi ağırlıklı muhasebe sistemine sahip olan ülkelerin yaklaşımı ile tam olarak örtüşmüyor olması AB'nin gelmek istediği noktayı değiştirmemektedir.

Avrupa Birliğine girme sürecinde olan ülkemizde geniş anlamda, uluslararası muhasebe sistemi ile dar anlamda, UFRS ile uyumlu muhasebe uygulamalarının geliştirilmesi çabaları eskiye dayanır. Yapılan çalışmalar temelde, İtalya, Danimarka, Avusturya gibi ülkelerde yapıldığı gibi UFRS setinin aynen kabul edilmesi hareket noktasına dayanmaktadır. AB ile

ilişkilerimiz açısından gelinen nokta dikkate alındığında çalışmaların hızlandırılması kaçınılmaz olacaktır.

Ülkemizde uluslararası faaliyetleri olan işletmelerimiz ve yatırımcılarımız açısından uluslararası düzenlemeler ile uyumlu düzenlemelerin yapılması yaşanan gelişmeler çerçevesinde kaçınılmazdır. Bu bağlamda, AB ile tam üyelik hedefi olan ülkemizin muhasebe uygulamalarını AB uygulamaları ile tam uyumlu hale getirmelidir. Ülkemizde yapılan çalışmalar her bir düzenleyici kurum açısından muhasebe standardı geliştirmek şeklinde oluşmuştur. Her bir düzenleyici kurumun geliştirdiği muhasebe standartlarının her birinin tek başına UFRS'ye uyumlu olması olumlu bir durum olmasına karşın, yarattığı karmaşa önemli bir olumsuzluk olarak kabul edilmelidir.

AB ile entegrasyonda avantajlı konumda olacağımız ulusal muhasebe standartlarının geliştirilmesi süreci ilk olarak muhasebe meslek örgütlerinin çalışmalarına dayanmaktadır. Muhasebe mesleğini düzenleyen 3568 sayılı yasanın kabul edildiği 1989 yılından bu yana muhasebe standartları ile ilgili gereksinim daha belirgin duruma gelmiştir. Bu gereksinmeye dayalı olarak, 1994 yılında TÜRMOB; uluslararası muhasebe standartları ile uyumlu standartlar geliştirecek ve muhasebe bilgileri ile ilgili tüm tarafların temsil edildiği özerk bir yapı olan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu [TMUDESK]'unu kurmuştur. TMUDESK ülkemizde uygulanması öngörülen ulusal muhasebe standartlarının saptanmasında şu ilkeleri benimsemiştir:

- Saptanan muhasebe standartları uluslararası muhasebe standartları ile uyumlu olmalıdır.
- Türkiye ekonomisi ve işletmelerinin yapısı ve gereksinimleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Yetkilerini devrettiği 2001 yılına kadar TMUDESK bünyesinde ondokuz adet "Türkiye Muhasebe Standardı" geliştirilmiştir. TMUSEK'in amacı, tüm ülkelerde faaliyette bulunan işletmelerin ve diğer kuruluşların finansal tablolarının düzenlenmesini esas almak, muhasebe ilkelerinde tekdüzeni gerçekleştirmektir.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun oluşturulmasına yönelik yasal düzenleme 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanuna 4487 sayılı yasa ile eklenen bir EK-1'inci madde ile 18.12.1999 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yasal dayanağı 1999 yılında oluşturulmuş olan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu [TMSK] Nisan 2002 tarihinde faaliyete

geçmiştir.⁶ Faaliyete geçmesi ile daha önce TMSK'nin yayımladığı standartların tümünü taslak metin olarak kabul etmiş ve internet sitesinde kamuoyunun görüşlerine açmıştır. TMSK tarafından benimsenen standart oluşturma sürecine göre, ilgili kişi ve kuruluşlardan gelen eleştiri ve öneriler çerçevesinde çalışma komisyonları tarafından revize edilecek olan taslak, ikinci kez kamuoyunun görüşlerine sunulduktan sonra nihai şeklini alacak ve "Türkiye Muhasebe Standardı" olarak yayımlanacaktır.

Ülkemizde muhasebe standardı hazırlama konusunda diğer önemli çalışmalar SPK ve BDDK tarafından yapılmıştır. Bu çerçevede SPK'nın geliştirdiği ulusal muhasebe standartları SPK'ya tabi ortaklıklar için uygulanması zorunlu olan standartlar; BDDK'nın geliştirdiği standartlar ise bankacılık sektöründe faaliyet gösteren firmalar için uygulanması zorunlu standartlardır.

Bankacılık sektöründe UFRS ile uyumlu muhasebe standartları BDDK tarafından hazırlanarak 22.06.2002 tarih ve 24793 (Mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Muhasebe Uygulama Yönetmeliği" çerçevesinde yapılmaktadır. Bankaların; hesap ve kayıt düzeninde şeffaflık ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, konsolide ve konsolide olmayan bazda finansal durumları, finansal performansları ile yönetimin etkinliği hakkında bilgileri içeren finansal tablolarının zamanında ve doğru bir şekilde hazırlanması, raporlanması ve yayımlanmasına ilişkin esas, usul ve ilkelerin belirlenmesi amacıyla hazırlanmış olan bu tebliğ, bankacılık sektörü ile ilgili muhasebe standartlarını içermektedir. Geliştirilen standartlar bankacılık sektörü ile ilgili olan UFRS'ler ile uyumlu olmasına karşın, ülkemizdeki muhasebe uygulamalarının farklılaşmasına neden olmaktadır. Muhasebe Uygulama Yönetmeliği çerçevesinde geliştirilen muhasebe standartlarının listesi Ek-1'de sunulmuştur.

Halka açık işletmeler için; SPK tarafından SPK finansal raporlama standartlarının uluslararası standartlarla tam uyumunu sağlamak İMKB, bağımsız denetim kuruluşları, özel sektör temsilcileri ve üniversitelerin katılımıyla geniş kapsamlı bir proje başlatılmış ve UFRS ile uyumlu 30 adet

6 Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu [TMSK] dokuz üyeden oluşmaktadır. Kurul üyeleri bir yeminli mali müşavir, bir serbest muhasebeci mali müşavir olmak üzere iki TÜRMOB temsilcisi, SPK, Maliye Bakanlığı, YÖK, BDDK, Hazine Müsteşarlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve TOBB'dan birer temsilciden oluşmaktadır. Kurul üyeleri üç yıllık süre ile seçilmektedir.

standartı içeren bir “Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ Taslağı” hazırlanarak 30.09.2002 tarihi itibariyle SPK web sayfasında kamuoyunun görüşlerine sunulmuştur. Gelen görüşler değerlendirilmiş ve 3 yeni standart daha eklenerek 33 adet UFRS ile uyumlu tam set Tebliğ taslağı 29 Ağustos 2003 tarihine kadar tekrar kamuoyunun görüşlerine sunulmuştur. Tebliğ taslağı “Seri: XI, No.:25 Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ” adıyla 15 Kasım 2003 tarihli Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Tebliğ çerçevesinde geliştirilen muhasebe standartlarının listesi Ek-2’de sunulmuştur.

Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ; 1.1.2005 tarihinden sonra sona eren ara finansal tablolardan geçerli olmak üzere, yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Özel hesap dönemi olan işletmeler için Tebliğin yürürlüğü 1.1.2005 tarihinden sonra sona eren yıllık hesap dönemlerinden sonraki ilk ara finansal tablolardan başlayacaktır. Bu Tebliğe göre, sermaye piyasası kanuna tabi bir ana ortaklığın bağlı ortaklığı, iştiraki veya müşterek yönetime tabi teşebbüsü konumunda olanlar da dahil işletmelerin finansal tablo ve raporlarını tebliğ çerçevesinde geliştirilen hükümler (standartlar) çerçevesinde düzenlemeleri gerekmektedir. Dileyen işletmeler, 31.12.2003 tarihinde veya daha sonra sona eren yıllık veya ara hesap döneminden başlamak üzere muhasebe standartlarını uygulamaya başlamalarına da olanak tanımaktadır. Bu işletmeler tebliğe göre, izleyen muhasebe dönemlerinde de finansal tablo ve raporlarını muhasebe standartlarına uygun olarak hazırlamak zorunda olacaklardır.

Uluslararası muhasebe standartları ile tam uyumlu ulusal muhasebe standartlarına sahip olmamız AB ile tam üyelik perspektifimiz açısından önemli bir adım olmasına karşın, birden fazla ulusal muhasebe standardına sahip olmamız muhasebe standartlarının uygulanma sürecini daraltmaktadır.

VI. Sonuç

Bilgiye ulaşmanın maliyetinin sifıra yaklaştığı ve dünyanın tek ve her noktasının pazar haline geldiği ekonomik ve sosyal koşullarda ülkemizin bu değişim sürecinin dışında olması beklenmemelidir. Ekonomik alanda AB ile entegre olan ülkemizin siyasal alanda da entegre olması diğer alanların yanı sıra ulusal düzenlemelerinin uyumlu olmasına da bağlıdır.

AB içinde ulusal ekonomiler birbiri ile tam olarak entegre olmaya hedefine ulaşırken, buna yönelik muhasebe düzenlemelerini de uyumlu hale getirmektedirler. Bu amaçla tüm üyeler açısından ortak olacak ulusal muhasebe standartlarını UFRS olarak tanımlamışlardır. Ülkemizde de bu gelişmeye paralel olarak 1990’lı yılların başından itibaren uluslararası muhasebe

standartları ile tam uyumlu ulusal muhasebe standartlarının geliştirilmesi çalışmaları yürütülmüştür. Bu süreç içinde birtakım sorunlar yaşanmasına karşın gelinen nokta umut vericidir. AB ile müzakerelerin başlaması aşamasında bu uyumun sağlanmış olması finansal ve reel kesimlerimiz açısından önemli bir avantaj olacaktır.

Muhasebe uygulamalarımızın AB uygulamaları ile uyumunun sağlanmasında düzenleyici otoritelerin her birinin ayrı ayrı ulusal muhasebe standardı geliştirme eğiliminde olmaları önemli bir sorun olarak kabul edilmelidir. AB içinde ülkelerini muhasebe uygulamaları birbiri ile uyumlu hale getirilirken ve hatta dünya üzerinde bir uyumlaştırma ve yakınsaklaştırma eğilimi yaşanırken ülkemizde karmaşanın uzun süre devam etmesi beklenemez. Bu karmaşanın ortadan kalkması UFRS ile tam olarak uyumlu ulusal muhasebe standartlarının geliştirilmesinde tek yetkili kurumun tanımlanması ve diğer kurumların bu standartları kabul etmesine bağlı olacaktır. Bu amaçla, TMSK tek yetkili kabul edilmelidir. TMSK'nın geliştireceği ulusal muhasebe standartları tüm kesimler ve sektörlerce zorunlu olarak uygulanmalıdır.

Ek 1: BDDK'nın Muhasebe Uygulamaları Tebliği Kapsamında Düzenlenen Muhasebe Standartları

- 1 Sayılı Tebliğ Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi Standardı
- 2 Sayılı Tebliğ Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Standardı
- 3 Sayılı Tebliğ Maddi Olmayan Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Standardı
- 4 Sayılı Tebliğ Kiralama İşlemlerine İlişkin Muhasebe Standardı
- 5 Sayılı Tebliğ Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubuyla Yaptığı İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi Standardı
- 6 Sayılı Tebliğ Banka Birleşme ve Devirleri ile Bankalarca İktisap Edilen Ortaklıkların Muhasebeleştirilmesi Standardı
- 7 Sayılı Tebliğ Varlıklardaki Değer Azalışının Muhasebeleştirilmesi Standardı
- 8 Sayılı Tebliğ Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Standardı
- 9 Sayılı Tebliğ Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Dipnotlarda Açıklanması Standardı
- 10 Sayılı Tebliğ Banka Çalışanlarının Haklarının Muhasebeleştirilmesi Standardı
- 11 Sayılı Tebliğ Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı
- 12 Sayılı Tebliğ Dönem Net Kâr/Zararı, Temel Hatalar ve Muhasebe Politikalarında Yapılan Değişikliklerin Muhasebeleştirilmesi Standardı
- 13 Sayılı Tebliğ Bilanço Tarihinden Sonra Ortaya Çıkan Hususların Muhasebeleştirilmesi Standardı
- 14 Sayılı Tebliğ Mali Tabloların Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Düzenlenmesine İlişkin Muhasebe Standardı - Ekli Tablo
- 15 Sayılı Tebliğ Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesi, Bağlı Ortaklık, Birlikte Kontrol Edilen Ortaklık ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi Standardı
- 16 Sayılı Tebliğ Nakit Akım Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin Muhasebe Standardı
- 17 Sayılı Tebliğ Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar İle Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Standardı ve Eki Tablolar

Ek 2: SPK'nın Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ Kapsamında Düzenlenen Muhasebe Standartları

- KISIM 1 Mali Tablolara ilişkin Genel İlkeler
- KISIM 2 Mali Tabloların Sunumu
- KISIM 3 Ara Mali Tablolar
- KISIM 4 Nakit Akım Tablosu
- KISIM 5 Hasılat
- KISIM 6 Stoklar
- KISIM 7 Maddi Varlıklar
- KISIM 8 Maddi Olmayan Varlıklar
- KISIM 9 Varlıklarda Değer Düşüklüğü
- KISIM 10 Borçlanma Maliyetleri
- KISIM 11 Finansal Araçlar
- KISIM 12 İşletme Birleşmeleri
- KISIM 13 Konsolide Mali Tablolar, Bağlı Ortaklıklar, Müşterek Yönetime Tabi Teşebbüsler ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi
- KISIM 14 Kur Değişiminin Etkileri
- KISIM 15 Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesi
- KISIM 16 Hisse Başına Kazanç
- KISIM 17 Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylar
- KISIM 18 Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar
- KISIM 19 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklik ve Hatalar
- KISIM 20 Kiralama İşlemleri
- KISIM 21 İlişkili Taraflar
- KISIM 22 Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması
- KISIM 23 Banka ve Benzeri Finansal Kuruluşların Mali Tablolarının Kamuya Açıklanması
- KISIM 24 İnşaat Sözleşmeleri
- KISIM 25 Durdurulan Faaliyetler
- KISIM 26 Devlet Teşvik ve Yardımları

- KISIM 27 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller
- KISIM 28 Kurum Kazancı Üzerinden Hesaplanan Vergiler
- KISIM 29 Çalışanlara Sağlanan Faydalar
- KISIM 30 Emeklilik Planları
- KISIM 31 Tarımsal Faaliyetler
- KISIM 32 Mali Tablo ve Raporlarının Açıklanması, Kurula ve Borsaya Gönderilmesi
- KISIM 33 İlk Dönem Mali Tablolar
- KISIM 34 Muhtelif Hükümler

Kaynakça

- AICPA (1996), "Improving Business Reporting- A Customer Focus," *Report of the Special Committee on Financial Reporting* (New York: AICPA, 3).
- AKDOĞAN, Nalan (2003), "Avrupa Birliği'ne Üye Ülkeler Arasında Finansal Raporlama Uygulamalarında Uluslararası Standartlara Geçiş-Dördüncü ve Yedinci Yönerge Muhasebe Standartlarının IAS'e Yakınlaştırma Çalışmaları," *Prof. Dr. Yüksel Koç Yalkın'a Armağan* (Ankara: SBF Yayın No.:590; TÜRMÖB Yayın No.: 221): 33-36.
- AKDOĞAN, Nalan (2004), "Muhasebe Standartlarına Toplu Bakış: Muhasebe Uygulaması Vergi İlişkisi," *Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Sempozyumu IV*, Ankara, 01-05 mart 2004: 12-15.
- ALEXANDER, David, (1993), "A European True and Fair View?," *European Accounting Review*, 1: 59-80.
- BAKER, C. Richard / WALLAGE, P. (2000), "The Future of Financial Reporting in Europe: Its Role in Corporate Governance," *International Journal of Accounting*, 35/2: 173-187.
- BENINK, Harold A. (1993), *Financial Integration in Europe* (US: Kluwer Academic Publishers): 17.
- BIDDLE G. C. / SAUDAGARAN, S. M. (1991), "Foreign Stock Listing: Benefits, Costs and Accounting Policy Dilemma," *Accounting Horizons*, 41 (September): 69-80.
- CECCHINI, Paolo (1998), *The European Challenge 1992: the Benefits of a Single Market* (London, Aldershot: Gower): 15.
- CHOI, Frederick D. S., (2000), "The Battle Over International Financial Reporting," *Journal of Corporate Accounting and Finance* (September-October): 3-7.
- CHOI, Frederick D. S. / LEVICH, R. M. (1991), "International Accounting Diversity: Does it Affect Market Participants?," *Financial Analysts Journal*, 44/4.
- ELLIOTT, Robert (1994), "Confronting the Future: Choices for the Attest Function," *Accounting Horizons* (8/September): 106-124.
- GARRIDO, Pascual / LEON, A. / ZORIO, A. (2002), Measurement of Formal Harmonization Progress: The IAS Experience," *The International Journal of Accounting*, 37: 2.
- GÜRDAL, Kadir, (2003), "Muhasebe Dünyasından Haberler," *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 3/10: 149-154.
- GÜRSELER, Can Fuat / ALKİN K. / UZUNOĞLU, S. (1997), *Avrupa Sermaye Piyasaları Bütünleşme ve Türk Sermaye Piyasası* (İstanbul: IMKB Yayınları No.:10): 16.
- HORA, Judith A. / TONDKAR, R.H. (1997), "International Standards in Capital Markets," *Journal of International Accounting Auditing and Taxation*, 6/2: 171-191.
- HULLE, K Van (1996), "Harmonization of Accounting Standards in the EC- Is it the beginning or is it the end," BLAKE / HOSSAIN, M. (eds.), *Readings in International Accounting* (London: International Thomson): 204.
- IFAC, (2003), *Rebuilding Public Confidence in Financial Reporting: An International Perspective* (New York: International Federation of Accountants): 10.
- İÇKE, Mehmet Akif (2003), "Avrupa Birliği Finansal Entegrasyon Sürecinden Beklenen Ekonomik Faydalar, Mevcut Durum ve Son Gelişmeler," *VII. Ulusal Finans Sempozyumu (Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Finans Sektörü ve Reel Sektör)* İstanbul, 22-25 Ekim 2003: 334-367.
- KAYA, İdil (2003), "FASB-IASB Antlaşması ve Global Finansal Muhasebe Standartlarına Doğru," *VI. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu* (Belek/Antalya: 16-20 Nisan 2003: 222-238).
- LICHT, Amir N. (1998), "Stock Market Integration in Europe," *Consulting Assistance on Economic Reform II (CAER II) Discussion Paper No. 15*, January 1998: 12-19.
- MCARDLE, Pat (2003), "Euro-zone Financial Markets' Integration- Much Achieved, A lot more to do," *Economic Newsletter Extra*, Bank für Arbeit und Wirtschaft, Wien, Juni 2003: 7.

- MUELLER, Gerhard G. / GERNON, H. / MEEK, G. (1994), *Accounting an International Perspective* (New York: Business One Irwin).
- MUNTER, Paul (2001), "World Stock Markets: The Battle over Reporting Continues," *Journal of Corporate Accounting and Finance* (Semtember-October): 51-54.
- MUNTER, Paul / ROBINSON, T. (1999), "Financial Reporting in the Twentieth Century: Where Have We Been, and Where Are We Going?," *Journal of Corporate Accounting and Finance* (Autumn).
- NOBES, Christopher / PARKER, R. (1998), *Comparative International Accounting* (London: Prentice Hall Europe, Fifth Edition).
- NORDEMANN, Hermann J. (1992), "Avrupa Muhasebe Mesleği, Muhasebe ve Denetimin Düzenlenmesi- Eğilimler ve Beklentiler," (Ankara: XV. Türkiye Muhasebe Kongresi, Çev.: Selçuk Uslu): 87.
- ÖZKÖK, Servet (2000), "Avrupa Birliği'ne Üye Ülkeler Arasında Muhasebe Standartlarını Uyumlaştırma Çalışmaları," *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 1/2: 93.
- SAYAR, Zafer (2003), "Sermaye Piyasası Kurulunun Kamuyu Aydınlatma Aracı Olarak Muhasebe Standartlarına Yaklaşımı: Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tablolarn Düzeltilmesine İlişkin Esaslar," *Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu VII: Enflasyon Muhasebesi*, 13-17 Ekim 2003: 39-64.
- SCHWEIKART, James / GRAY, S. / SALTER, S. (1996), "An Interview with Sir Bryan Carsberg, Secretary-General of the International Accounting Standards Committee," *Accounting Horizons*, 10/1: 110-118.
- TARCA, Ann (2004), "International Convergence of Accounting Practices: Choosing between IAS and US GAAP," *Journal of International Financial Management and Accounting* (15/March): 60.
- TEZCANLI, Meral Varış / ERDOĞAN, O. (1996), *Avrupa Birliği Sermaye Piyasalarının Entegrasyonu ve İMKB* (İstanbul: İMKB Araştırma Yayınları No.: 8): 134.
- TRACHTMAN, Joel P. (1992), "L'Etat, C'est Nous: Sovereignty, Economic Integration, and Subsidiarity," *Harvard Journal of International Law*, 33: 459.
- TURAN, Başak (2003), "Avrupa Birliği Finans Piyasalarının Entegrasyonu Sürecinde 'Euro' Son Nokta mı?," *Active* (Mart-Nisan): 87-107.
- TMUSEDK, (2001), *Türkiye Muhasebe Standartları 2001* (Ankara:Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu, TÜRMOB Yayın No.: 166).
- WELLS, Steve C. / THOMPSON, J. H. / PHELPS, R. A. (1995), "Accounting Differences: US Enterprises and International Competition for Capital," *Accounting Horizons* (June): 29-39.
- YALKIN, Yüksel Koç (1996), "Avrupa Birliği Yolundaki Türkiye'de Beklenen Muhasebe Harmonizasyonu Sorunları ve Çözüm Önerileri," *II. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu* (İstanbul: İSMMO Yayını: 19): 29.
- YALKIN, Yüksel Koç / Akdoğan, N. (1994), *Avrupa Topluluğu-Dördüncü Yönerge, Yedinci Yönerge, Sekizinci Yönergeler Çevirisi* (Ankara: TÜRMOB Yayın No.: 9).
- YILMAZ, Fatih (2001), "Avrupa Birliği'nde Muhasebe Uygulamalarındaki Gelişmeler," *XX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, 23-27 Mayıs 2001.
- ZOIDO, Antonio (2003), "Strategic Alliances Among Securities Exchanges", *Infrastructure and Financial Markets Review*, (6/4), www.iadb.org/sds/doc/IFM-Bulletin-vol6No4.pdf, 15 Aralık.